In the name of Allah, the compassionate, the merciful

به نام خداوند بخشنده مهربان

سرشناسه : کوسو، جمیل‌احمد، ۱۹۸۴- م.
عنوان و نام پدیدآور : غم حسین علیه‌السلام اهلسنت جی نظر م عاشورا جی غمناک سانحی سان لا کاپیل .../ تحقیق پیشکش حافظ جمیل‌احمد کوسو (روحانی).
مشخصات نشر : قم : مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۴۴۴ ق.= ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری : ۳۸۶ ص.؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س‌م.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۳۱۵-۲۰۷-۸
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
یادداشت : زبان: سندی.
یادداشت : کتابنامه:ص. [۳۷۹] - ۳۸۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع : حسین‌بن علی علیه‌السلام، امام سوم، ۴ - ۶۱ق -- دیدگاه اهل سنت
موضوع : Hosayn ibn Ali, Imam III, 625 - 680 -- Views of sunnites
موضوع : عاشورا -- دیدگاه اهل سنت / Views of Sunnites Tenth of Muharram --
واقعه کربلا، ۶۱ق -- احادیث اهل سنت / (Karbala, Battle of, Karbala, Iraq, 680 – Hadiths (Sunnite
شناسه افزوده : جامعة المصطفی ﷺ العالمیة. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
شناسه افزوده : Almustafa International Translation and Publication centerAlmustafa International University
رده بندی کنگره : BP۴۱/۵
رده بندی دیویی : ۲۹۷/۹۵۳۴
شماره کتابشناسی ملی : ۹۱۰۹۰۲۴
مرجع تولید : پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است BP1527

غمِ حسين عليه‌السلام اَهلسنّت جي نظر ۾

عاشُورا جي غمناڪ سانحي سان لاڳاپيل مُنفرِد ۽ دلچسپ تحقيقي ڪتاب

تحقيق ۽ پيشڪش: حافظ جميل احمد ڪوسو (روحاني)

چاپ اول: ۱۴۰۱ش / ۱۴۴۴ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ **شمارگان:** ۵۰۰ **قیمت:**

Distribution Centers

➢ Al-Mustafa Translation and Publication Center, 18th alley corner, Western Mu’allim St., Qom, Iran
Tel: +98 25 37836134
Fax: (Ex.105) 025 37839305

➢ Al-Mustafa Translation and Publication Center, Sālāriya Three Ways, Mohammad Amin Boulevard, Qom, Iran
Tel: +98 25 32133106

pub_almustafa pub-almustafa.ir miup@pub.miu.ac.ir

Thanks are due to those who assisted us in making this work available

Publication manager: Mustafa Noubakht

Production manager: Jafar Qasimi Abhari **Printing and publication supervisor:** Ayyub Jamali

All rights reserved

مرکز بین المللی
ترجمه ونشر المصطفیؐ

غمِ حسين عليه السلام اَهلسنّت جي نظر ۾

عاشُورا جي غمناڪ سانحي سان لاڳاپيل
مُنفرِد ۽ دلچسپ تحقيقي ڪتاب

تحقيق ۽ پيشڪش: حافظ جميل احمد ڪوسو (روحاني)

ناشر پاران

عظيم اسلامي انقلاب جي ڪاميابي ۽ رابطن جي جهاني ٿيڻ ڪان پوءِ انساني علوم جي ميدان ۾ نوان نوان سوال ۽ شڪ شبها مسلمان مفڪرن آڏو پيش ٿيڻ شروع ٿيا آهن، جيڪي هن زماني ۾ حڪومت لاءِ سنگين ذميواري جو سبب بڻجي رهيا آهن. اهو زمانو جيڪو ملڪن جي همہ گير سرپرستي ڪرڻ ۾ دين ۽ سنت جي پابندي ڪي تمام سخت بڻايو ڇڏي. ان ڪري اڄ ڪلهہ جون تحقيقون جامع، منظم، ديني ميدان ۾ ڪارائتيون، دنيا جي معتبر معيارن ۽ خالص ۽ اونهي فڪرن تي مشتمل هجڻ گهرجن ۽ ديني ميدان ۾ تحقيق ڪندڙ حضرات جي فڪري ۽ تربيتي انحراف ڪان روڪتام، هڪ اهم ڪم جي عنوان سان ۽ هن شجره طيبہ جي باني حضرات خاص طور تي عظيم اسلامي انقلاب جي باني امام خمينيؒ ۽ رهبر معظم انقلابؒ جي خاص عنايت تحت هجي.

ثقافتي ۽ رابطاتي ميدانن ۾ مغرب جي ثقافتي تسلط جي پکڙجڻ ۽ انهن جي جهاني ٿيڻ جي اها تقاضا آهي تہ هن مسئلن ۾ دلچسپي رکندڙ حضرات ۽ شاگرد، بلند فڪرن ۽ قيمتي معيارن ڪان آگاهہ ٿين ۽ اهو ڪم اسپيشل سبجيڪٽن کي وجود ۾ آڻڻ، نون ۽ بي نياز ڪندڙ مواد ڪي تدوين ڪرڻ، تعليم ۽ شاگردن جي لاءِ آماده ٿيل تربيت جي دامن ڪي وسعت ڏيڻ سان ئي پڄاڻي تي پهچندو. اها مهم ڪڏهن بنيادي مسئلن کي ڇيڙڻ ۽ ڪڏهن اسپيشل مواد ڪي تدوين ڪرڻ سان سڄاتي وڃي ٿي تہ ڪڏهن وري علمي بحثن ڪي آسان ۽ عام فهم زبان ۾ سهيڙڻ سان سامهون اچي ٿي.

تعليمي مرڪز رڳو منظم، قانوني ۽ جديد طرز مطابق تعليمي نظام جي سائي هيٺ ئي پروان چڙهي سگهن ٿا. سڪيا جي مواد ۽ تعليمي ۽ تحقيقاتي طريقہ ڪارن تي نظر ثاني ڪرڻ ۽ انهن ڪي جديد دور جي تقاضائن مطابق پيش ڪرڻ پڻ ان نظم ۽ نواڻ ۽ نتيجي طور تعليمي ۽ تحقيقي مرڪزن جي علمي ترقي جو سبب ٿئي ٿو.

"جامعہ المصطفیٰ ﷺ العالميہ" (المصطفیٰ ﷺ انٽر نيشنل يونيورسٽي) قم المقدس ان اهم ڪم جو حصو بڻجي، غير ايراني طالبعلمن جي تعليم ۽ تربيت جي عظيم ذميواري سنڀاليندي مناسب تعليمي مواد جي تاليف ڪي پنهنجو مقصد بڻايو آهي ۽ ديني علوم جي مختلف سبجيڪٽن ۾ درسي مواد ڪي لکڻ ۽ نشر ڪرڻ ان مهم جو نتيجو آهي.

انٽر نيشنل المصطفیٰ ﷺ
ترجمہ ونشر مرڪز

فهرست

مُهاڳ ______ ١١
١. لقب «مُحَدّث» جي تعريف ______ ١٦
٢ و ٣. لقب «حافظ» ۽ «حُجّت» جي وضاحت ______ ١٨
۴. لقب «حاڪم» جي تعريف ______ ٢٠
۵. لقب «اَميرُالمُؤمِنِين فِي الحَدِيث» جي تعريف ______ ٢١

باب پهريون: عاشورا جي دل ڏُکوئيندڙ سانحي بابت پاڪ سڳورن ﷺ جو رَدّ عمل ______ ٢٧

ڀاڱو پهريون: عاشورا جو سانحو واقع ٿيڻ کان پهريان، هِن سانحي بابت پاڪ سڳورن ﷺ جو ردّ عمل ______ ٢٩
١. حاڪم نيشاپوري جي روايت ______ ٢٩
٢. اِبنِ عَساڪَر شافعي دمشقي جي روايت ______ ٣٣
٣. شيخ اِبنِ صبّاغ مالڪي ۽ علاّمہ شُبلنجي مصري جي روايت ______ ٣۵
۴. مُحَدّث اِبنِ حجر مڪّي هَيتَمي جي روايت ______ ٣٦
۵. حافظ جلالُ الدّين شافعي سُيُوطي جي روايت ______ ٣٦
٦. خطيب خوارزمي حنفي جي روايت ______ ۴٢
غمِ حسين عليه السلام ۾ پاڪ سڳورن ﷺ پاران روئڻ ۽ نيروهائڻ جو مُنفرِد ۽ نرالو انداز ______ ۴٨
١. حاڪم طبراني جي روايت ______ ۴٨
٢. حافظ اِبنِ عَساڪَر شافعي دمشقي جي روايت ______ ۵٠
٣. مُحَدّث زَرندي حنفي جي روايت ______ ۵٢

پهريون نمونو: حضرت عائشہ جي گهر ۾ سوڳ ملهائڻ ______ ٨۵
١. شيخ عُمر بن احمد عُرف «اِبنِ عُدَيم» جي روايت ______ ٨۵
٢. حافظ اِبنِ عساڪر شافعي جي روايت ______ ٨۵
٣. علاّمہ مُتّقي هندي جي رِوايت ______ ٨٦
۴. خطيب خوارزمي حنفي جي روايت ______ ٨٧

ٻيون نمونو: اُمُّ المُؤمنين اُمّ سلمہ عليها السلام جي گهر ۾ عزاداري ______ ٩١
١. حاڪم طبراني جي روايت ______ ٩١

٢. حافظ اِبنِ حَجر عسقلاني جي روايت ___ ٩٢
٤. احمد بنِ حنبل جي روايت ___ ٩٧
٥. مُحَدّث اِبنِ حَجر مڪّي هيتمي جي روايت ___ ٩٨
٦. مُحبُّ الدّين طبري جي روايت ___ ١٠١

ٽيون نمُونو: اُمُّ المُؤمنين زينب بِنت جَحش عليها السلام جي گهر ۾ سوڳواري ___ ١١٣
١. علاّمہ هيثمي جي روايت ___ ١١٣
٢. حافظ اِبنِ عساڪر شافعي جي روايت ___ ١١٩

چوٿون نمونو: پاڻ سڳورن صلي الله عليه وآله وسلم پاران اڪيلائي ۾ حُسين عليه السلام جي مظلوميّت بابت سوڳ ملهائڻ ___ ١٢٥
١. احمد بن حنبل جي روايت ___ ١٢٥
٢. مُحَدّث اِبنِ حَجَر مڪّي جي روايت ___ ١٢٨
حديث جي سَنَد بابت علاّمہ هَيثَمي جو ڪلام ___ ١٣٢

پنجون نمونو: اصحاب سڳورن آڏو ڳريو ۽ سوڳواري ___ ١٣٩
١. سُنَنُ اِبنِ ماجہ جي روايت ___ ١٣٩
٢. حاڪم نيشاپوري جي روايت ___ ١٤٢
٣. حافظ اِبنِ عَساڪَر شافعي جي روايت ___ ١٤٥
٤. حاڪم طَبراني جي روايت ___ ١٤٨
٥. خطيب خوارزمي حنفي جي روايت ___ ١٥١

ڀاڱو ٻيون: حضرت امام حسين عليه السلام جي شهادت کان پوءِ هِن غمناڪ سانحي بابت پاڻ سڳورن صلي الله عليه وآله وسلم جو ردّعمل ___ ١٦١
الف) حضرت اِبنِ عبّاس رضي الله عنه جو خواب ___ ١٦٢
خواب کي نقل ڪندڙ ستاويهہ مشهور سنّي عالمن جا نالا ___ ١٦٢
خواب جي مضمون کي بيان ڪندڙ روايتن جي هڪ جهلڪ ___ ١٦٧
١. احمد بنِ حنبل جي روايت ___ ١٦٧
٢. حاڪم طبراني جي روايت ___ ١٦٧
٣. مُحَدّث زَرندي حنفي جي روايت ___ ١٦٨
٤. «حافظ» اَبُوالفداءِ اِبنِ ڪثير دمشقي جي روايت ___ ١٦٩
حديث جي سَنَد بابت اهلسُنّت جي دانشورن جو رايو ۽ عقيدو ___ ١٧٠
١. علاّمہ هيثميءَ جو نظريو ۽ رايو ___ ١٧٠
٢. «حافظ» اَبُوالفداءَ اِبنِ ڪثير دمشقي جو بيان ___ ١٧١
٣. حاڪم نيشاپوريءَ جو ڪلام ___ ١٧١
ب) حضرت اُمُّ المُؤمنين اُمّ سلمہ عليها السلام جو خواب ___ ١٧٢
خواب کي نقل ڪندڙ اُٺويهہ مشهور سنّي عالمن جا نالا ___ ١٧٢
خواب جي مضمون کي بيان ڪندڙ روايتن جي هڪ جهلڪ ___ ١٧٥

١. صحيح ترمذي جي روايت ___ ١٧٥
٢. حاڪم نيشاپُوري جي روايت ___ ١٧٧
٣. مُحَدّث اِبنِ حَجر مڪّي هيتمي جي روايت ___ ١٧٧

باب پيون: غمِ حسين عليه السلام ۾ اصحاب سڳورن جي سوڳواري ___ ١٨٣

الف) حضرت امام اميرالمُؤمنين علي عليه السلام جو ڳِريو ___ ١٨٣
١. خطيب خوارزمي حنفي جي روايت ___ ١٨٣
٢. مُحَدّث اِبنِ حجر مڪّي هيتمي جي روايت ___ ١٨٤
ب) جناب اِبنِ عبّاس رضي الله عنه جو روئڻ ___ ١٨٩
اِبنِ عبّاس رضي الله عنه جي فضائل جي هڪ جهلڪ سنّي دانشوَرن جي بيان مُطابق ___ ١٨٩
١. شيخ مَسعُودي ۽ سِبطِ اِبنِ جَوزي جي روايت ___ ١٩١
٢. علاّمہ شمسُ الدّين ذهبي ۽ مُحدّث اِبنِ حَجَر مَڪّي جي روايت ___ ١٩٣
ٻ) عبدُالله بن عُمَر جو ڳِريو ___ ١٩٤
١. حافظ اِبنِ عساڪر شافعي جي روايت ___ ١٩٤
٢. سِبطِ اِبنِ جوزي ۽ مُحَدّث اِبنِ حجر مڪّي هيتمي جي روايت ___ ١٩٥
پ) جناب زيد بن اَرقم رضي الله عنه جو روئڻ ___ ١٩٦
١. اِبن اَثِير شافعي جزري جي روايت ___ ١٩٩
٢. مُحَدّث اِبن حَجَر مڪّي هَيتَمي جي روايت ___ ٢٠٠
٣. شهابُ الدّين احمد بن محمد قسطلاني جي روايت ___ ٢٠١
ت) انس بنِ مالڪ جو روئڻ ___ ٢٠١
١. مُحَدّث اِبنِ حجر مڪّي هيتمي جي روايت ___ ٢٠١
٢. احمد بن محمد شافعي قسطلاني جي روايت ___ ٢٠٢
ٿ) اُمّ المُؤمنين اُمّ سلمہ عليها السلام جي سوڳواري ___ ٢٠٣
١. صَحِيح تِرمذي جي روايت ___ ٢٠٣
٢. حاڪم نيشاپوري جي روايت ___ ٢٠٤
٣. علاّمہ شمسُ الدّين ذهبي جي روايت ___ ٢٠٥
۴. مُحَدّث زَرَندي حنفي جي روايت ___ ٢٠٧

باب ٽيون: غمِ حسين عليه السلام ۾ ڪائنات ۽ ذرتيءَ جو ڳِريو ___ ٢١١

الف) فرشتن جو روئڻ ___ ٢١١
١. فخرِاسلام جُوَيني خُراساني جي روايت ___ ٢١١
٢. خطيب خوارزمي حنفي جي روايت ___ ٢١٢
ب) جِنّن جو روئڻ ۽ نوحو پڙهڻ ___ ٢١۴
١. مُحَدّث زَرَندي حنفي جي روايت ___ ٢١۴
٢. حافظ جلالُ الدّين سُيُوطي ۽ علاّمہ شمسُ الدّين ذهبي جي روايت ___ ٢١٥
٣. حافظ اِبنِ حَجَر عَسقلاني جي روايت ___ ٢١٦

٤. حافظ اَبُوالفدآءِ اِبنِ ڪَثِير دمشقي جي روايت ____ ٢١٨
٥. حافظ جلالُ الدّين شافعِي سُيُوطي جي روايت ____ ٢١٩
٦. حاڪم طبراني جي روايت ____ ٢٢٠
٧. شيخ گنجي شافعي جي روايت ____ ٢٢٢
٨. حاڪم يوسف شافعي مِزّيءَ جي روايت ____ ٢٢٣
٩. شيخ قُندوزي حنفي جي روايت ____ ٢٢٥
ب) آسمان جو روئڻ ____ ٢٢٦
آسمان جي روئڻ جو تذڪرو قرآن شريف ۾ ____ ٢٢٦
١. حافظ اِبنِ جَرير طبري جي روايت ____ ٢٢٨
٢. اَبُواِسحاق ثعلَبي جي روايت ____ ٢٣٠
٣. اَبُوعبدالله قُرطبي جي روايت ____ ٢٣١
٤. شيخ گنجي شافعي جي روايت ____ ٢٣٣
٥. حافظ اِبنِ حَجَر عَسقلاني جي روايت ____ ٢٣٤
٦. حاڪم طبراني جي روايت ____ ٢٣٦
٧. حافظ جلالُ الدّين شافعي سُيُوطي جي روايت ____ ٢٣٨
ڀ) ستارن جي سوڳواري ____ ٢٤١
١. حاڪم طبراني ۽ اَبُونعيم اِصفهاني جي روايت ____ ٢٤١
٢. حافظ اِبنِ عساڪر شافعي جي روايت ____ ٢٤٣
٣. حافظ اِبنِ حَجَر عَسقلاني جي روايت ____ ٢٤٤
ت) زمين جو رت روئڻ ____ ٢٤٧
١. حاڪم طبراني ۽ علّامہ هَيثمي جي روايت ____ ٢٤٧
٢. حافظ جلالُ الدّين شافعي سُيُوطي جي روايت ____ ٢٤٩
٣. حافظ اِبنِ حجر عَسقلاني جي روايت ____ ٢٥٠
٤. حاڪم يوسف شافعي مِزّيءَ جي روايت ____ ٢٥٢
٥. اِبنِ اثير شافعي جَزري جي روايت ____ ٢٥٣
ٿ) حيوانن جو گِريو ____ ٢٥٥
١. خطيب خوارَزمي حنفي جي روايت ____ ٢٥٥
٢. اِبنِ عُدَيم جي روايت ____ ٢٥٧
ٺ) حضرت امام حسين عليه السلام جي قاتلن جو گِريو ____ ٢٥٨
١. حافظ اَبُوالفدآءِ اِبنِ ڪثير دمشقي جي روايت ____ ٢٥٨
٢. حافظ اِبنِ جَرير طبري جي روايت ____ ٢٦٠
٣. اِبنِ اَثير شافعي جَزرِي جي روايت ____ ٢٦١

باب چوٿون: عاشورا ۽ غمِ حسين عليه السلام بابت اَبُوالفدآءِ اِبنِ ڪثير دمشقي پاران ڇيڙيل اعتراضن جو جواب ____ ٢٦٧
پهريون جواب ____ ٢٧٢

ٻيون جواب ______ ۲۷۳
ٽيون جواب ______ ۲۷۵
چوٿون جواب ______ ۲۷۸
پنجون جواب ______ ۲۸۰
ڇهون جواب ______ ۲۸۵
ستون جواب ______ ۲۹۰
اٺون جواب ______ ۳۰۰
نائون ۽ آخري جواب ______ ۳۰۶

غمِ حسينؑ بابت پاڻ سڳورنﷺ جي سيرت سان لاڳاپيل صحيح روايتن جو نچوڙ ______ ۳۲۱

باب پنجون: غمِ حسينؑ جي مناسبت سان ڪارو لباس پائڻ جي جواز بابت دليلون ______ ۳۲۷

پهريون دليل: حضرت حمزهؑ جي غم ۾ پاڻ سڳورنﷺ پاران روئڻ ۽ ڪارو لباس پائڻ جو حُڪم ______ ۳۲۸

۱. حاڪم نيشاپُوري ۽ اِبنِ اَثير شافعي جَزري جي روايت ______ ۳۲۸
۲. علي بن بُرهانُ الدّين شافعي حلبي جي روايت ______ ۳۳۰
۳. جارُالله زَمَخشري ۽ اَبُومنصور شافعي اَزهري جي روايت ______ ۳۳۱

ٻيون دليل: جعفر طيّارؑ جي غم ۾ پاڻ سڳورنﷺ پاران ڪارو لباس پائڻ جو حُڪم ______ ۳۳۴

۱. اَبُوالحسن جوهري بغدادي جي رِوايت ______ ۳۳۴
۲. احمد بن حنبل جي رِوايت ______ ۳۴۱

ٽيون دليل: امام عليؑ جي غم ۾ سندن فرزند امام حسنؑ پاران ڪارو لباس پائڻ ______ ۳۴۳

۱. علّامہ شمسُ الدّين ذهبي جي رِوايت ______ ۳۴۳
۲. اِبنِ اَبِي الحَديد مُعتزلي جي رِوايت ______ ۳۴۳

چوٿون دليل: حضرت امام حسن مجتبيؑ جي غم ۾ هاشمي ٻيبيَن پاران ڪارو لباس پائي سوڳ ملهائڻ ______ ۳۴۵

۱. حافظ اِبنِ عساڪر شافعي دمشقي جي رِوايت ______ ۳۴۵
۲. حاڪم نيشاپُوري ۽ حاڪم اِبنِ جَرير طبري جي رِوايت ______ ۳۴۶

خاتمو: حضرت امام حسينؑ جي قِيام جو هدف ۽ مقصد ______ ۳۵۵

۱. قاضي زبير بن بڪّار قرشي جي رِوايت ______ ۳۵۷
۲. اِبنِ اَبِي الحديد مُعتزلي جي رِوايت ______ ۳۵۹
۳. اَبُوالفَرج اصفهاني ۽ اَبُوسعيد حِميَري مُعتزلي جي رِوايت ______ ۳۶۰
۴. اِبنِ عبد رَبّہ اَندلُسي جي روايت ______ ۳۶۲
۵. مُحَدّث اِبنِ شُبّہ نُميري جي روايت ______ ۳۶۳

٦. حافظ اِبنِ عساڪر شافعي دمشقي جي رِوايت ________ ٣٦٤
٧. اِبنِ حَزم اَندلُسي جي رِوايت ________ ٣٦٥
٨. حافظ اِبنِ جَرير طبري جي رِوايت ________ ٣٦٥
٩. حافظ اَبُوالفدآءِ اِبنِ ڪثير دمشقي جي رِوايت________ ٣٦٦
مَنابع ۽ مَصادِر [ڪتابچو]________ ٣٧٩